

מסכת אבות פרק שישי קנין תורה

משנה מסכת אבות פרק ו משנה ו'

גדולה תורה יותר מן הפהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והפהונה בעשרים וארבע, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ואלו הן, בתלמוד, בשמיעת האזן, בעריכת שפתיים, בבינת הלב, באימה, ביראה, בענוה, בשמחה, בטהרה, בשמוש חכמים, בדקדוק חברים, בפלפול התלמידים, ביישוב, במקרא, במשנה, במעוט סחורה, במעוט דרך ארץ, במעוט תענוג, במעוט שנה, במעוט שיחה, במעוט שחוק, בארץ אפים, בלב טוב, באמונת חכמים, בקבלת היסורין, המכיר את מקומו, והשמח בחלקו, והעושה סג' לדבריו, ואינו מחזיק טובה לעצמו, אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות, אהב את הצדקות, אהב את המישרים, אהב את התוכחות, ומתרחק מן הכבוד, ולא מגיס לבו בתלמודו, ואינו שמח בהוראה, נושא בעל עם חברו, ומכריעו לכף זכות, ומעמידו על האמת, ומעמידו על השלום, ומתישב לבו בתלמודו, שואל ומשיב שומע ומוסיף, הלומד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות, המכחיס את רבו, והמכונן את שמועתו, והאומר דבר בשם אומרו, הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאלה לעולם, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי:

פירוש היעב"ץ על אבות פרק ו משנה ו'

הי"ד מעלות הראשונות הם בלמוד התורה בעצם עד במשנה, וה' ממעוט שינה עד במעוט דרך ארץ הם הסרת מטרידי הלמוד. ויש ז' אחרות בינו לבין אלהיו, ר"ל שהם תלויות בטוב בטחוננו בהש"י, וחלופיהן עוקרי הלימוד לגמרי, לא מטרידים לבד. אלה הכ"ו מעלות כולם סבת שלימות הלימוד, ומהעושה סייג לדבריו שהיא מעלה כ"ז עד ואינו שמח בהוראה שהיא מעלה ל"ו הם בהתנהגו עם הבריות, ר"ל בשילמד מה שלמד וידריכם דרך ישרה. ומל"ז עד מ"ב הם התנהגו עם חבריו חכמים כמוהו. אמנם הו' הנשארות הם צריכות עיון, כי לכאורה נראה שהם מדות הבא ללמוד לא האיש השלם, והיה ראוי שיסדרם בתחלה אצל שמיעת האוזן וכוונת הלב: ונ"ל בזה אחד משני דברים. הא' כי בא להורות שלא יחשוב מי שנתעטר באלו המעלות שכבר השיג מעלת התורה והחכמה, כי יש לו לדעת כי אין להם סוף, אדרבה עתה יכיר חסרונו שלא היה מכיר עד עתה, וכאילו זה הוא תחלת למודו. והב' כי אלו הו' סימן שנתפעל מן החכמה והוא לומד לשמה, שהוא סוף המעלות כולן,

תפארת ישראל /יכין/ על מסכת אבות פרק ו משנה ו'

באימה - שיהיה אימת רבו עליו: **ביראה** - שיהיה יראת שמים בלבו, שע"י אלה ישגיח היטב בדברי רבו בלימודו: **בענוה** - נגד ה', שע"י יהיה גם דברי תורתו בעצמן יקרים בעיניו להשגיח עליהן היטב: **בשמחה** - שע"י שילמד בשמחה יתפסו הדברים היטב בלבו: **בשמוש חכמים** - שע"י שיהיה תמיד סביב להם כשישמש להם, ילמד ממעשיהם הרבה מהלכה למעשה, וכאמרם ז"ל גדולה שמושה של תורה יותר מלימודה: **ובפלפול התלמידים** - שע"י השאלות והתשובות שביניהן, ממילא רווחא שמעתתא, דגם עי"ז יתעורר לכמה דברים חדשים: **בישוב** - שיהיה מיושב בדעתו ולא מבוהל בדבריו, וי"א שיהא בקי בישובו של עולם, הן בדרך ארץ, והן בחכמות טבעיות ולמודיות, שע"י יכולים אלה להיות לו לרקחות ולטבחות לתה"ק, דהיינו שיהיו אלו משרתיה להבינה על ידן היטב, דכולן כלולים בה, גם עי"ז יהיה נחמד ונעים בעיני הבריות: **במיעוט שינה** - דע"י רבוי שנה לא לבד שיפסיד הזמן, אלא גם יתישן שכלו, ויאבד חריצותו, אמנם גם פחות מהראוי ג"כ מזיק מאד לגוף ולנפש, ואמרו בשם הרמב"ם שהוא ישן ח' שעות בכל לילה, וס' אז ישנתי אז ינוח לי, אולם זה רק קודם הגיעו לנ' שנה, אבל אח"כ שאין השחיקה שביסודות הגוף כ"כ גדול כבימי נעוריו, וא"צ אח"כ מנוח כ"כ רב, כתבו הטבעיים דדי לו שישן בכל לילה ה' או ו' שעות: **במיעוט שיחה** - דברים של מה בכך, ומיעוטו יפה לתורה, כדי שתנוח הנפש קצת עי"ז: **במיעוט שחוק** - מלתא דבדיחותא ג"כ מיעוטו יפה, כדי לשמח הנפש ולהבריקה בחריצות וזכרון. **בלב טוב** - שיהא טבעו רך מלא חן וחסד להיטיב בשמחה לבריות:

באמונת חכמים - שאינו מאמין לכל דבר ששומע, דזהו מדת פתי יאמין לכל דבר, אבל יאמין לחכמים בחכמת התורה, אפי' לא ישיגם בשכלו: **ובקבלת היסורין** - הוא מדת הסבלנות שאינו מהרהר אחרי דרכי ה':

לחם שמים ליעב"ץ על אבות פרק ו משנה ו

אהוב. זה ודאי אינו דבר מעשיי. אלא תואר מחיוב. מחמת מדותיו הטובות וקניית המעלות הקודמות. הם שגורמות לו אהבה מכל אדם. וכמ"ש עה"פ ואהבת את ה' אלהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך. שיהא אדם קורא ושונה ומשמש ת"ח ודבורו בנחת עם הבריות. ומשאו ומתנו בשוק נאה. ונושא ונותן באמונה. מה הבריות אומרות. אשרי פלוני שלמד תורה. אשרי אביו אשרי רבו כו'. ראיתם פלוני שלמד תורה. כמה יפים מעשיו. כמה מתוקנים דרכיו. עליו הכתוב אומר. ישראל אשר בך אתפאר: **אוהב את המקום.** באור ותנאי לתואר הקודם. לומר שאין די שיהא אהוב לבני אדם. שמא בשביל שאינו מוכיחם ונושא פנים בתורה. כמ"ש האי צ"מ דמרחמו ליה בני מתיה. לאו משום דמעלי כו'. ולכך צריך עוד שיהא אוהב למקום. ודבוק לקודם. כלומר שזה שהוא אהוב הוא מחמת שהוא אוהב כו'. לא זו שנאהב למטה. אלא שאהוב גם למעלה. ע"י שהוא אוהב את המקום. ובל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו. לפיכך הכל מאמצין את כחו. ואין מקטרג על תלמודו. נמצא תלמודו מצליח בידו: **אוהב את הבריות.** גם זה מוסיף באור. לומר שאין מספיק שיהא טוב ואהוב ואהוב למקום בלבד. כי אם גם לבריותיו של מקום. שיש לך אדם אוהב את המקום. ולכן שונא את הבריות לפי שאין עושין רצונו של מקום. כענין ריב"ל מתחלתו (ואין זה ראוי דלא כתיב יתמו חוטאים. אלא ישנא מעשיהם בלבד. דהכתיב ורחמיו על כל מעשיו) ליבעי רחמי עלייהו דלהדרו בתיובתא. ואם הוא שונא הבריות. גם הבריות שונאות אותו (כמים הפנים לפנים) נמצאו מבטלין אותו מלמוד תורתו. ומפסיד יגיעתו. ועוד מרויח באהבתו לבריות. להתקיים תורתו בידו. כמ"ש אוהב הבריות מקרבן לתורה. ועל ידי שלומד עמהם. תורתו מתקיימת יותר. כמ"ש ומתלמידי יותר מכולם. מלבד המצוה הגדולה שמזכה את הרבים. שמסייעתו: **אוהב את המישרים.** בזו פתח החכם ספר משלי. לקחת מוסר השכל וגו' ומישרים. אז תבין צדק ומשפט ומישרים. מישרים כל מעגל טוב. זהו עיקר כל התורה וכל המדות אם אין יושר תפוג תורה ויצא משפט מעוקל. לכן צריך להזהר עוד בין בלימוד בין במעשה שלא לנטות מקו היושר ואגרא דשמעתא סברא ישרה: **מעמידו על השלום.** אע"פ שהאב ובנו הרב ותלמידו נעשים אויבים זה לזה בשער. שאין משא פנים בתורה. אינן זדים משם עד שנעשים אוהבים. שנא' את והב בסופה. שכל מחלוקת שהיא לשם שמים. סופה להתקיים. אלו ואלו דברי אלהים חיים. ות"ח מרבים שלום בעולם. ואינן עוברים על לא תתגודדו. ומסקינן לא עשו ב"ש כדבריהם. אלא הולכין אחר הרוב. והמיעוט נמשכין אחריהם מכל מקום (אם לא במנהגים שאינם מעלים ולא מורידים. אינם מקפידים) שלא תהא תורה נעשית כשתי תורות. ובזה קיום והעמדה לתורה:

דרך חיים למהר"ל

ויש לך לדעת עוד מה שהאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם כי יש בזה טעם מופלג מאוד, וזה כי האומר דבר בשם אומרו הוא גם כן מביא גאולה לעולם כאשר מחזיר הדברים שהם ביד אחר אל מי שהדברים הם שלו ויצאו הדברים מרשות אחר אותם שהיו תחת ידו ומחזירים אל מי שהדברים שלו, ולכך על ידו ג"כ הגאולה של ישראל כי ישראל היו תחת אחרים ועל ידו ראוי שיחזרו ישראל אל מי שהם שלו וישראל הם אל הקב"ה בודאי, ולפיכך כאשר אומר דבר בשם אומרו והוא מחזיר הדברים מרשות אחר אל רשות מי שהדברים שלו, ג"כ ראוי שעל ידו תהיה הגאולה ויצאו ישראל מרשות אחרים אל מי שהם שלו. ואם אין מביא גאולה גמורה הנה מביא דבר הרוחה, שכל הרוחה מיד האומות ומיד המושלים הכל גאולה הוא ולפי גודל דבר זה שאמרנו שהשי"ת סדר לכל אחד ואחד דעתו וחכמה מיוחדת כמו שהתבאר זה למעלה, כאשר יצאו הדברים מרשות אחד אל רשות אשר אמרם דבר זה גאולה עליונה מאוד היא ולכך האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם ופירוש זה יש לך להבין מאוד: